

(Wien, 1939: mönstring)

LÄKAREN

/En officer med läkarrock vid skrivbord, bläddrande i papper.
Kurt Gödel stående under en "längdmätningsspinne". Genom ett
vidöppet fönster hör man trafiken./

Ta av er på överkroppen.

/Läkaren studerar sina papper. Gödel ryser./

Fryser ni?

KURT GÖDEL

Det är kallt här inne.

LÄKAREN

Ät mat, så ni får lite hull. /tar fram ett journalpapper/
Kurt, Friedrich, Gödel?

KURT GÖDEL

Friedrich efter min gudfar.

LÄKAREN

Född i Moravia 1906.

KURT GÖDEL

Brno.

LÄKAREN

Brünn. Det är befriat område nu. Talar ni tjeckiska?

KURT GÖDEL

Nej.

LÄKAREN

Bra.

KURT GÖDEL

Latin, franska och engelska.

LÄKAREN

Det räcker med tyska. Yrke?

KURT GÖDEL

Privatdocent.

LÄKAREN

Utan fast inkomst alltså.

KURT GÖDEL

Jag har begärt överflyttning till docent enligt den nya ordningen.

LÄKAREN

Den nya ordningen! Det är en stor tid vi lever i herr Gödel. En stor tid för vårt land.

KURT GÖDEL

Ja, Österrike har just upphört att existera.

LÄKAREN

Fel, herr Gödel! Alldeles fel. Vårt land, vårt blod, har förenats med broderblodet. I Europas mitt bultar nu hela det tyska hjärtat. Har ni slagit er, herr Gödel?

KURT GÖDEL

De slog av skalten på mina glasögon ...

LÄKAREN

Andas in.

/Lyssnar med stetoskop/

KURT GÖDEL

En hop med brunskjortor. De attackerade oss vid Strudelhorsteige.

LÄKAREN

Det finns så mycket entusiasm nu! Det måste ni förstå. Hela det tyska hjärtat bultar, blodet rusar, modet sväller!

KURT GÖDEL

De blev rädda. Min fru slog dem med sitt paraply. ... De trodde att jag var jude.

LÄKAREN

/tittar snabbt i sina journalpapper/

Det står det ingenting om. Ni har ju protestantiska föräldrar från Sudetenland: befriat område. Ta av er byxorna!

KURT GÖDEL

/tar av sig/ Jag tror att det var glasögonen.

LÄKAREN

Är de judiska ...?

KURT GÖDEL

Jag har lagat dem själv.

/Läkaren tar Gödels glasögon och provar dem, lång borta hör man marschmusik/

Ni är närsynt, herr Gödel.

KURT GÖDEL

Kan jag andas ut nu?

LÄKAREN

Har ni sett Heinrich Himmler?

KURT GÖDEL

Jag är logiker.

LÄKAREN

Heinrich Himmler har moderna glasögon med stålbågar. Ni måste förstå att det är lätt att ta er för jude.

KURT GÖDEL

Jag har begärt överflyttning till docent enligt den nya ordningen.

LÄKAREN

Universitetet här i Wien är fullt av judar. Moritz Schlick ...

KURT GÖDEL

Blev mördad!

LÄKAREN

Det var obehagligt, men det kan behöva rensas upp ibland! Universitetet är fullt av grupper, sällskap och kretsar: socialister, positivister och judar: sådana som sitter bakom stängda dörrar och vänder på ord, plockar isär i ställen för att bygga upp: horder av pincettfolk! Varför ska vi betala för dem? Nu, när Tyskland, det nya Rom, marscherar?

KURT GÖDEL

Hans Nelböck var en misslyckad student. Tog aldrig någon examen. Han var enfaldig! En schizoid psykopat. Han förälskade sig i en studentska som beundrade Moritz Schlick, men inte honom. Därför dödade han Moritz Schlick.

LÄKAREN

Hur vet ni det?

KURT GÖDEL

Jag tillhörde Wienkretsen!

LÄKAREN

Då är ni andlig jude.

KURT GÖDEL

Jag delade *aldrig* deras åsikter!

LÄKAREN

Jaha! Ni tillhörde kretsen runt Schlick utan att tillhöra den.
Vad var det jag sa: andlig jude!!

KURT GÖDEL

Definiera "jude"!

LÄKAREN

Herr Gödel, man kan vara jude på många sätt. Vi vet att professor Schlick, hade en jude och två judinnor som assistenter. Juden är till sin skapnad antimetafysisk; juden älskar aritmetiken: att räkna, pengar och ränta. Därför älskar juden också logik och formalism. Führern har tagit allt detta i beaktande.

KURT GÖDEL

Det är ointressant ...!

LÄKAREN

Jag är akademiker och ni är akademiker, därför ska jag för tillfället overse med era åsiker om det judiska och betrakta dem som ... hypotetiska. Herr Gödel, ni är alltså privatdocent, av den gamla ordningen. Namnet på er "habilitationschrift"?

KURT GÖDEL

Über formale unentscheidbare setzen det Principia mathematica und verwanteter systemen.

LÄKAREN

Aaaaa ... En gång till.

KURT GÖDEL

Über formale unentscheidbare setzen der Principia mathematica und verwanteter systemen.

LÄKAREN

Tysk poesi: "Über formale ..."

KURT GÖDEL

Unentscheidbare setzen: oavgörbara satser.

LÄKAREN

Så sjunger den tyska anden. Härligt! Principia mathematica!

KURT GÖDEL

Det är latin.

LÄKAREN

Och vi är de nya romarna. /viskar/ Mussolini: pajaser, operettfascister! Vi har kraften! Nå, vad handlar den om?

KURT GÖDEL

Russell och Whitehead –

LÄKAREN

En importfirma för tyska tankar!?

KURT GÖDEL

Russell och Whitehead försökte visa att *all* matematik kunde återföras på den formella logiken.

LÄKAREN

Jag utgår från att de misslyckades.

KURT GÖDEL

Jag bevisade att det var omöjligt.

LÄKAREN

/klappar händerna/ Bra, herr Gödel. Ni klämde åt engelsmännen! Det ska vi också, med Luftwaffe. Den där ön, holmen, skäret ... vi ska pulvrисera den!

KURT GÖDEL

I alla formella system som kan innehålla aritmetiken, de hela talen, plus och gånger, så finns det alltid påståenden som är sanna men obevisbara.

LÄKAREN

Vad betyder det?

KURT GÖDEL

Sanning och bevisbarhet är två olika saker.

LÄKAREN

Det finns alltså sanningar som inte låter sig bevisas.

KURT GÖDEL

I den matematiska logiken.

LÄKAREN

Hur ska man då veta att de är sanna.

KURT GÖDEL

Genom – genom metamatematiska resonemang, genom den matematiska intuitionen ...

LÄKAREN

Mina komplimanger herr Gödel! Det där med intuition, det tycker jag om!

KURT GÖDEL

Metamatematiska ...!

LÄKAREN

Intuitionen! Ögonblicket! Ögonblicket när man hör rösten tala, när man anar, tror och därför inser. Det här är något för armén. Den segerrika österrikiska armén! Ni är soldat!

KURT GÖDEL

Jag är sjuk.

LÄKAREN

Herr Gödel, vi lever i en stor tid. En tid när historien kallar på oss. En tid när ödet kapat alla förtöjningar, en tid när alla fattar årorna så det knakar i ryggraden, en tid för kraften! Och då, är ni – sjuk. På vilket sätt skulle ni vara sjuk? /inspekterar igen/ Mager, det är sant. Närsynt, sant. Men sjuk ...?

KURT GÖDEL

Jag har en hjärtskada till följd av reumatisk feber.

LÄKAREN

Jag kunde inte höra några blåsljud.

KURT GÖDEL

Jag har ett fel orsakat av reumatisk feber!

LÄKAREN

Och när hade ni den här ... reumatiska febern?

KURT GÖDEL

Vid åtta års ålder.

LÄKAREN

Åtta års ... 1914 alltså. Samma år som världskriget startade och de österrikisk-ungerska trupperna under Franz Conrad von Hötzendorf gick till djärvt angrepp mot ryssarna Galizien. Då hade ni feber.

KURT GÖDEL

Reumatisk feber.

LÄKAREN

Vi räknar nu 1939. Om jag tillämpar aritmetikens lagar så ger 1914 subtraherat från 1939, 25 som rest. Ni som behärskar aritmetikens grunder måste medge att denna feber således inträffade för 25 år sedan.

KURT GÖDEL

Sviterna ...!

LÄKAREN

Kan inte konstateras! Kan man tänka sig en sjukdom, men inga som helst tecken på denna sjukdom?

KURT GÖDEL

En sjukdom måste alltid komma före sina symtom.

LÄKAREN

Jag är en enkel soldat, med en viss känsla för det verkliga. Låt gå för att ni hade reumatisk feber. Reumatisk feber kan i *vissa, sällsynta* fall leda till klaffel. Kan man ha klaffel i 25 år utan några symptom? Är det över huvud taget meningsfullt att påstå ...!

KURT GÖDEL

Meningen hos ett påstående är alltså sättet att verifiera det?

LÄKAREN

Exakt!

KURT GÖDEL

Jag är *inte* positivist!

LÄKAREN

Som läkare är jag positivist, som soldat är jag idealist.

KURT GÖDEL

Det går inte att förena!

LÄKAREN

Inte i teorin, men i handling! För oss fascister är handlingen allt! Vad är det ni ser framför er: en officer i läkarrock och en läkare i uniform? En motsägelse! Och dock rör han sig. /svänger runt/ Musik! Horst Wessel! /visslar och marscherar av och an/ Ni är väl egentligen filosof; logik låter som blodförtunning! Då känner ni Alfred Rosenberg – vår tids störste tänkare och filosof.

KURT GÖDEL

Kant känner jag, och Leibniz känner jag mycket väl!

LÄKAREN

Där ser ni hur litet ni vet! Läs Der Mythos des 20. Jahrhunderts! Sanningen är för oss fascister av underordnad betydelse. Om det finns en judisk ras eller inte är likgiltigt. Föreställningen, om juden – den lever – där finns en kraft, den ska vi tygla, den ska vi spänna framför våra vagnar. Sanningen är en orkeslös gammal gumma!

KURT GÖDEL

Och det skulle vara sant?

LÄKAREN

Utän tvekan herr Gödel, en stor kraftfull sanning!

KURT GÖDEL

Och följaktligen en orkeslös gammal gumma?

LÄKAREN

/skrattar/ Ni får mig på gott humör, herr Gödel. Ni är som en skrattspegel: den avbildar, men förvränger alla proportioner. Sånt är underhållande! Ni är utan tvekan intelligent på ert eget lite inskränkta sätt. Ni tillhör ju pincettfolket! Andlig jude. Hur som helst: /till sina papper/ ni är fullt frisk och vapenför och kan utan tvekan tjäna armén ... på någon underordnad post.

KURT GÖDEL

Jag har/söker utresevisum.

LÄKAREN

Ut-rese-visum?!

KURT GÖDEL

Jag har ett erbjudande från New Jersey. Institut for Advanced Study i Princeton. Einstein finns redan där.

LÄKAREN

Einstein! Han smet sin väg. Somliga känner på sig när det är stora saker i görningen. Skall vi beklaga att råttorna lämnar skeppet? Råttor som gnager i förråden, äter hål i jutesäckarna, smutsar ner. Jag har läst om Einsteins idéer, som Führern redan tagit avstånd från. Eftersom judarna har krökta näsor så ska rummet också vara krökt! Det är den judiska logiken! Enligt Kant har det tyska rummet tre dimensioner: längd, höjd och bredd. Genom detta Euklidiska, d.v.s. tyska rummet, rinner tiden som en flod, stadig, oföränderligt, alltid i samma riktning, som Donau.

KURT GÖDEL

Kant hade fel på andra punkter också.

LÄKAREN

Så ni, Kurt Gödel, som just tänker smita er väg när nationen behöver er, påstår att den store tyske filosofen hade fel om rummet.

KURT GÖDEL

När en ljusstråle från en stjärna passerar solen, som är en tung kropp, böjs den av. Eftersom en ljusstråle i det fysiska rummet, tyskt eller inte, definierar en rät linje kommer en triangel i solens närhet att ha en vinkelsumma som inte är 180 grader. Einstein ... Tomas Eddison har bekräftat detta.

LÄKAREN

Ha! En engelsk kväkare och en tysk jude. Vilka vittnen!

KURT GÖDEL

Rummet är alltså inte alltid Euklidiskt och detta har mycket litet att göra med formen på näsan hos Kant eller Einstein.

LÄKAREN

Herr Gödel, ni är sannerligen en pincettmänniska, en insekt. Är ni gift?

GÖDEL

... ja?

LÄKAREN

Rätt! Och barn?

GÖDEL

Nej.

LÄKAREN

Se där! Om man har kraft och glädje så kan man göra barn. Ni har varken glädje eller kraft, alltså inga barn.

GÖDEL

Den slutledningen är felaktig till sin form.

LÄKAREN

Som era glasögon?

GÖDEL

Den logiska formen är felaktig! Om jag badar så blir jag blöt. Av det faktum att jag inte badar följer inte - att jag inte att jag inte blir blöt. Det kan börja regna!

LÄKAREN

Då kan ni gömma er under hustruns paraply. Vet ni vad Nietzsche sa? "Sidosprång, munter misstro, spefullhet är sundhetstecken. Allt annat hör hemma i patologin."

GÖDEL

Den logiska formen är objektiv! Lika objektiv som ett stup. Kör man ut för det, störtar man - muntert misstrogen eller ej.

LÄKAREN

Ni måste vara hypokondriker, herr Gödel. Ja, nu ser jag det tydligt. Huvudformen, tunna krokiga ben ... Jag slår vad om att ni har problem med magen. Vad har historien med en hypokondriker att göra? Förstår ni att historien ser med förakt på sådana som ni herr Gödel.

GÖDEL

Är historien mot krokiga ben?

LÄKAREN

När nationen reser sig ur askan, när vi skakar av oss
Versaillesfredens förnedring ... när vi blickar ut över världen
som ligger för våra fötter ... då herr Gödel, då kommer *aptiten!*
Über formale unentscheidbare setzen ...

KURT GÖDEL

... oavgörbara satser.

LÄKAREN

... der Principia mathematica

KURT GÖDEL

Och likande system.

LÄKAREN

Ni hör själv herr Gödel! *Bleksot, anorexi!*

/Läkaren marschera ut skrattande. Gödel sträcker sig efter
skjorta./